

Isis

Ontsluierd

College -2

Petra Bolhuis
Maieutiek

Maieutiek_2024_Isis

1

1

Geschiedenis, filosofie of activisme?

- Hadot als filosoof geeft een gedegen geschiedenis van de filosofie rond één zin van Heraclitus. De werking van die zin begint met de problemen die zich bij de vertaling voordoen. Maar we kunnen ook zeggen dat denkbeelden (narratief of tijdgeest) invloed hebben op wat gezien wordt als de juiste vertaling. Ook Hadot neemt een positie in.
- Datzelfde zullen we zien bij Blom als het gaat om de opdracht die God aan de mens geeft m.b.t. de natuur/de aarde. Blom beschrijft als historicus een ontwikkeling weer. (descriptief) Maar hij doet dit vanuit een grote zorg over de natuur in onze tijd. Hij werkt toe naar nieuwe filosofische perspectieven op de natuur die in zijn ogen nodig zijn in deze tijd. (prescriptief)

Maieutiek_2024_Isis

2

2

Verhalen, interpretaties en een metaniveau

- Blom beschrijft hoe de geschiedenis van de mens ons gebracht heeft in een positie waarin wij ons als mensen losmaakten van de natuur en moraal ontwikkelden waarin loskomen van de natuur en deze onderwerpen gezien werd als het goede. Daarvan zien we nu de desastreuze gevolgen. Maar om het op te lossen hebben we zicht nodig op hoe we tot deze concepten zijn gekomen.
- Hadot biedt een metaniveau. Zijn onderscheid dat hij zorgvuldig ontwikkelt a.h.v de geschiedenis van de filosofie levert denkgereedschap op dat we kunnen toepassen op verhalen en houdingen in verleden, heden en toekomst.

Maieutiek_2024_Isis

3

3

De denkende mens en de dood

Sententie van Heraclitus; “**phusis kruptesthai philei**” staat centraal. Na 5 eeuwen! geciteerd als ***De natuur houdt zich graag verborgen.***

Maar op blz. 27 laat Hadot zien dat er andere vertalingen mogelijk zijn;

- De samenstelling van elk ding is moeilijk kenbaar,
- De samenstelling wil niet geopenbaard worden,
- De oorsprong van elk ding is moeilijk kenbaar.
- Wat geboren doet worden heeft de neiging te doen sterven,
- Wat geboren is wil sterven.

De interpretaties bepalen onze verhouding tot de natuur en het leven en sterven.

Maieutiek_2024_Isis

4

4

Physis wat kan dat zijn?

- Het uitbotten of verschijnen van de natuur aan de mensen, maar gaandeweg wordt het de kracht achter de verschijnselen.(37)
- Het wordt gaandeweg bij Plato en Aristoteles de essentie van elk ding.
- De vraag die zich dan voordoet is: Is natuur een verzameling dingen waarvan we de essentie kunnen onderzoeken en indelen, of is het een proces waarvan de huidige verschijnselen min of meer kunnen begrijpen, of beter nog hanteren.
- En als het een proces is, is dat een proces met een einddoel?

Kunnen wij mensen de natuur kennen?

1. **Prometheus;** List en geweld van de titanenzoon die de mens het vuur gaf. Hij ontfutselt dat aan de goden. Hadot zegt het gaat hier over een houding m.b.t. de natuur waarin zij gedwongen mag of moet worden haar kennis en krachten te openbaren aan de mensen. Het neemt de vorm aan van een gerechtelijke procedure waarbij de natuur gedwongen mag of moet worden haar bekentenissen af te leggen. (H.113) Voorbeeld Bacon(1561-1626): “De geheimen van de natuur worden eerder prijsgegeven onder marteling van experimenten dan als ze hun natuurlijke loop volgen. Ook de christelijke interpretatie van onderwerping bij Blom blz. 80.

Prometheusbeeld in de veiligheidszone bij Tsjernobyl en bij het Rockefellercentrum

Maieutiek_2024_Isis

7

7

Kunnen wij mensen de natuur kennen?

- 2. Orpheus:** Hij zoekt zijn geliefde Eurydice in de onderwereld. Hij daalt af in de onderwereld en zingt. De onderwereld raakt ontroerd. Hij mag haar meenemen als hij niet omkijkt, maar verliest haar wanneer hij dat toch doet. Als hij sterft komt hij terug in het schimmenrijk en is nu gelukkig met haar en wandelt in de de Elyse velden. Het wordt gerelateerd aan de Eleusische mysteriën het verhaal van hoe Persephone, dochter van Demeter, godin van de aarde, door Hades, de koning van de onderwereld, wordt ontvoerd. Ook hier de afdaling, de zoektocht, en de terugkeer. De houding gaat uit van verbinden met de natuur of haar belangeloos aanschouwen.

Vandaag de dag zien we termen als verdwalen (Rene Bos) Dwelling (Tim Ingold) waarbij de noodzaak van verbinding wordt gezocht, zonder dat de nuttigheid en hanteerbaarheid van de natuur voor de mens wordt opgegeven.

Maieutiek_2024_Isis

8

8

Orpheus en Eurydice

Maieutiek_2024_Isis

9

9

Verhalen uit het begin (Blom p.20 e.v.)

‘De geschiedenis van een waanidee’ noemt Blom de onderwerping van de natuur. Hij verwerpt dus het Prometheus concept. Dat werd met name gevaarlijk, zegt Blom, toen het niet langer het experiment was van een kleine groep ergens op de aarde maar mondiaal werd uitgerold.

Andere culturen waren meer Orfisch; Chinezen Maori enz. (blz. 20)

Hij wijst op nieuwe verhalen (in het westen) die het verhaal van de mens en de natuur van zijn hoofd op zijn voeten moet zetten. (22)

Daarbij gaat de mens weer terug naar eenheid met de natuur en doet zich de vraag voor : ‘Wie handelt er?’

Maieutiek_2024_Isis

10

10

Mens en natuur en Blom

- De mens als dier,
- De mens verknoopt met omgevingen,
- De mens als deel van veranderende contexten en situaties,
→Wie handelt?
→Welke rol speelt het verhaal?

Blom zelf neemt afstand tot de situatie in het hier en nu en schrijft een geschiedenis, maar weet dat hij niet objectief en afstandelijk zijn onderwerp kan ontfutselen aan de verschijnselen. Ook zijn geschiedenis is niet Prometisch. Het is geen schilderij van een stilleven (nature morte).

Bruno Latour (1947-2022)

- Latour is een filosoof die als een van de eerste de natuur weer in ere wilde herstellen, maar haar niet tegenover de menselijke cultuur wilde zetten. Een synthese tussen Prometheus en Orpheus.
- “Het ervaringscontinuüm van natuur/cultuur, waarbinnen het menselijke bewustzijn bestaat, wordt opgesplitst in een individuele, subjectieve, ‘overbezielde’ cultuur en in de schaduw ervan, een ontzielde, geobjectiveerde natuur. (..)
- Blom zegt dat dit een tweedeling opleverde tussen de natuur in de economie en de natuur als kitsch of stilleven. De corona-epidemie zou wel eens het moment kunnen zijn dat wij mondiaal ervaren dat de natuur niet op afstand staat, maar ook dat menselijk ingrijpen de epidemie heeft veroorzaakt en haar zal beëindigen. Nieuwe integratieve concepten omtrent mens en natuur zijn nodig.